

## **Agresszió az iskolákban**

### **Mit tehetünk a hétköznapi agresszió ellen?**

Úgyzólván naponta kapunk hírt a diákok durva, iskolában és iskolán kívüli viselkedéséről, újabban pedig már tanárok megfélemlítéséről, megveréséről is. Mi történik iskoláinkban? – tesszük fel a kérdést. Hogyan fajulhatnak eddig az indulatok? Egyesek a tanárokat teszik felelőssé a törtétekért, mások a gyerekeket a családjukkal együtt, megint mások a társadalmi feszültségeket. A megoldást keresők közül sokan követelik vissza a fegyelmezési eszközöket a tanároknak – föltehetően a testi fenytésre gondolnak, ami most mintha lassan átkerülne a gyerekek kezébe –, sokan pedig a tanárok pedagógiai felkészültségét javítanák. Van-e helyes megoldás? – erről beszélgettünk Németh Margit pszichológussal, a Fővárosi Ifjúsági és Pályaválasztási Intézet osztályvezetőjével.

– Néhány évvel ezelőtt az egyik hajdúsági faluban késsel támadt tanítványaira egy pedagógus. Utóbb kiderült róla, hogy idegileg nem volt rendben. Az esetről akkor azt mondta Buda Béla, hogy az ilyen egyedi jelenség kivédhetetlen. Vajon tekinthetőek-e ehhez hasonlóan egyedinek az újabban megszorodott iskolai durvaságok, tanárverések?

– Nézze, a gyerekek, de különösen a fiúk fejlődéséhez mindig hozzátartozott a kakaskodás, a csoporton belüli pozíciókereséssel járó viaskodás, marakodás, a durvaságig ritkán fokozódó verekedés. Ezt főként a serdülés korai szakaszában kell természetesnek, a fejlődés velejárójának tekinteni. Más kérdés, hogy a szocializációnak ebben a szakaszában is terelni lehet a gyerekeket, például a sportpályákra, hogy ott döntsék el, ki erősebb, különb a másiknál, hol a helye a csoportban.

Olyan játékokat, versenyeket is lehet szervezni, amelyeken a tanulók feloldhatják feszültségeiket, meg tudják szerezni csoportbeli helyüket, megtapasztalhatják maguk és társaik erejét, ügyességét, akaratát, kitartását. Ámde az ön által említett esetek messze túlmutatnak a kakaskodáson, és éppen gyakoriságuk miatt nem tekinthetők egyedinek, fátumnak, elkerülhetetlennek.

– Úgy véli, nem az agresszív események megszorodása a gond, hanem a minősége?

– Igen, ugyanis a felsorolt esetek rendkívül súlyosak, veszélyes szintre jutott a gyerekek magatartása egyes iskolákban. Ilyen helyzetben a szakmának – ideértve minden gyerekközeli foglalkozást – össze kell fognia és reagálnia a történésekre.

– Pszichológusok, szociológusok, pszichopedagógusok s egyéb szakemberek máris jelentkeztek, hogy megtanítsák a tanárokat konfliktuskezelői technikákra. Arra azonban nem vállalkoznak, hogy harmincas létszámú osztályban mutassák meg, hogyan történik a konfliktus kezelése a gyakorlatban, ezért a pedagógusok nem szívesen fogadják őket. Feloldható ez a szembenállás?

– A szakmának együtt kell működnie. Kezdjük azzal, hogy ismernünk kell a kisgyerek habitusát, temperamentumát ahhoz, hogy megválaszthassuk a vele való bánásmódot. Főként az anyákat kellene megtanítani erre, és arra is, hogyan reagáljanak a gyerek agresszivitására, hogyan oldhatják fel a családi konfliktusokat. Vannak ebben segítők az anyának, a családnak, csak rá kellene szoktatni őket a nevelési tanácsadó, a pszichológus segítségének kérésére a különböző családi, nevelési gondok esetén.

Az oktatási, nevelési intézményeken belül pedig a diákokat kellene megtanítani saját problémáik megoldásának módjaira. Ebben segítségükre lehet a tanár, ha pozitív mintát ad a gyereknek a maga problémamegoldási eljárásaival. Óraközi szünetben, osztályfőnöki órán, tanóra kezdetén öt-tíz percben vagy beszélgető körökben alkalmat kell találni a gyerekek gondjainak megkérdezésére, a velük való beszélgetésre. Ami pedig a külsős szakembereket illeti, ők megelőzési programokat kínálnak, tréningeket tartanak, technikákat tanítanak.

Gyerekeknek, tanároknak és vegyes, tanár–diák csoportoknak is. Ez a dolguk. Kétségtelen, hogy a külsős szakembernek a pedagógust is meg kell szólítania, a vele való találkozáskor is alkalmaznia kell azt a technikát, amelyet majd megtanít neki. Meg kell kérdeznie a tanárt a gondjairól, munkája nehézségeiről, személyes problémáiról, arról, hogy iskolai konfliktusai során milyen feloldó módokat szokott alkalmazni, s ezek beválnak-e vagy sem, s ha nem, miért?

Éreznie kell a tanárnak a személyének szóló figyelmet a külsős szakember részéről. Csak így kezdődhet a közös munka, teremthető meg közöttük a bizalmi kapcsolat.

– Rokonszenves, a pedagógusok többségétől sem idegen gondolatok. Csakhogy ahol a tanárt verik, ott nem a megelőzés a legfontosabb teendő, hanem a helyzet tisztázásán túl a megfelelő büntetés kiszabása. Ez hogyan történjen?

– Ilyen kirívó esetben a külsős szakemberek a pedagógusokkal együtt a konkrét eseményre koncentrálnak. Nincs új a nap alatt, beszélgetni kell egyénileg és csoportosan, hogy minél jobban feltárjuk a történeteket, s hogy megtalálhassuk a legjobb megoldást. Szakmai körökben ismert a helyreállító gyakorlat, melynek lényege a felelősség vállalása és a jóvátétel. Aki másnak bármilyen kárt okoz, annak szembesülni kell a tetteivel, annak következményeivel.

Hangsúlyozom, nem a büntetés, a szembesülés a lényeg. Belátása annak, hogy kárt okozott, és hogy van javaslata a jóvátételre.

– Kisebb fegyelmi ügyekben minden bizonnyal alkalmazható a „helyreállító gyakorlat”, azonban tanárverés esetén aligha.

– Az ilyen eset egyszerűen meghaladja a tanár kompetenciáját. Ebből persze logikailag nem következik a tanár tehetetlensége, alkalmatlansága. Az viszont igen, hogy az iskola vagy a falain belülre hívja a segítő szakembereket, vagy a gyereket küldi el hozzájuk. Mondok egy példát.

A magyarországi angol iskolában agresszív volt az egyik nyolcéves gyerek. Rögtön hívták azt a szakmai csoportot, amelynek tagjai beszéltek a gyerekekkel, a szülőkkel, a tanárokkal, majd közös megbeszélésen határozták meg a további teendőket. Sok országban élnek ezzel a lehetőséggel a nevelési, oktatási intézmények. Nálunk se kellene új intézményeket létrehozni ezért, hiszen vannak szakintézményeink, szakembereink. Nem hívják őket az iskolák. Pedig mindig valamilyen folyamat előzi meg a verekedést. A feszültséget halmozó folyamat. Ilyen felhalmozódás tanárban, gyerekekben egyaránt lehet.

– A pedagógus munkaeszköze a személyisége, melyet karban kellene tartani ahhoz, hogy feszültségei ne halmozódjanak. Miképpen tehetné ezt meg?

– Érdekes programokon kellene részt vennie. Olyanokon, amelyek megnyugtató, felfrissítő, élményhez juttató, intellektuálisan és érzelmileg is feltöltik. Ennek lehetőségét meg kellene teremteni a pedagógusoknak. Nem luxusról van szó, hanem a jó munka alapvető feltételéről.

– A gyerekekben is nő a feszültség. Ezt hogyan lehet a legjobban levezetni, illetve a feszültség halmozódását lassítani?

– Tudományosan tökéletesen igazolt a sport és a művészeti, kreatív foglalkozások feszültségoldó, nyugtató szerepe. A fejlődésnek vannak úgynevezett krízisszakaszai, mint amilyen a három, a kilencéves kor vagy a serdülő életszakasz. A külső feszültségek forrása sokféle lehet. Egyet a klasszikus patkánykísérletre hivatkozva megemlítek. A zsúfoltságról van szó.

Meghatározott nagyságú ketrecbe X számú patkányt tettek, majd fokozatosan növelték az állatok számát. A mozgáshiány, a csökkenő tér miatt előbb nyugtalanok lettek a patkányok, majd agresszívak, betegkévé váltak, végül elpusztultak. Nem mondom, hogy emberek esetében hasonló módon történne mindez, de azt igen, hogy nem egészséges harminc gyereket összezsúfolni egy átlagos méretű tanteremben, monoton környezetben tartani őket egész nap – ez növeli az agresszivitást!

– Azt mondta, sporttal, művészeti foglalkozásokkal csökkenthető, féken tartható a tanulók agressziója. Akár az idegen nyelvek, az informatikaórák kárára is növelné a testnevelési és művészeti órák számát?

– Igen. Négy fiúgyerekem nevelésében előnyt jelent, hogy sportolnak, különböző művészeti ágakkal foglalkoznak.

NOVÁK GÁBOR

Köznevelés 64. évfolyam 16-17. szám (2008. 04. 25.)